

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Markéty Červenkové „Kognitivní prediktory zdravého stárnutí“

Práce se zabývá aspekty zdravého stárnutí především s ohledem na kognitivní výkonnost a výkonnost v instrumentálních aktivitách denního života. Velmi pěkný je úvodní literární přehled, kde je zdůrazněn zájem o výzkum osob, které ani ve věku nad 80 let nejeví deterioraci epizodické paměti a instrumentálních aktivit denního života ve srovnání s reprezentativním věkovým průměrem populace. Byla vyslovena koncepce zdravého stárnutí – tzv. SuperAging (nositelé se nazývají SuperAgers). Rovněž tak jako SuperAgers jsou definováni tzv. Decliners, tedy osoby, u nichž dochází k významnému poklesu uvedených schopností. Je zkoumán fenotyp těchto osob a faktory, které ke zdravému stárnutí přispívají.

Vlastní výzkumná část se skládá ze čtyř studií. Tyto studie měly za cíl longitudinální sledování kognitivního výkonu u populace zdravých starších jedinců, především vliv na instrumentální aktivity denního života, včetně ověření fenotypu tzv. SuperAgerů. Další cíl byl ověření zkrácených screeningových diagnostických nástrojů pro hodnocení kognitivních funkcí a stupně deprese u seniorů.

Výzkumná část se skládala ze čtyř studií.

Studie 1 – Dlouhodobé sledování kognitivních funkcí a instrumentálních aktivit denního života u zdravých starších lidí. Ve studii byli vyhledáváni pomocí 2 různých klasifikačních systémů SuperAgers a Decliners. Psychometrické metody byly doplněny také sledováním mozku zobrazovací metodou – nukleární magnetickou rezonancí s cílem stanovit stupeň a lokalizaci atrofie u jednotlivých skupin. Byl vysloven předpoklad, že u SuperAgers bude zjištěna nižší míra patologie mozku zjištěná pomocí MRI.

Na velkém vzorku zdravé stárnoucí populace (n=548) starší než 60 let bylo zjištěno při prvním průřezovém vyšetření 12 % SuperAgers. Pouze při použití jednoho klasifikačního systému (Rogalski a spol.) byly zjištěny signifikantní rozdíly v objemu šedé hmoty mozkové mezi SuperAgers a Decliners v několika oblastech kortexu.

Studie 2 se zabývala hodnocením krátké formy škály MoCA – s-MoCA-CZ v použití u mírní poruchy poznávacích funkcí na podkladě Parkinsonovy choroby. Studie byla provedena v ČR a v USA, kde byla použita anglická verze s-MoCA. Pacienti byli vyšetřeni škálou psychometrických metod a na konci vyšetření byla použita škála s-MoCA. U pacientů v ČR (n=102) bylo zjištěno 42 případů mírné poruchy poznávacích funkcí a v 60 % byli členové souboru kognitivně intaktní. Škála s-MoCA vysoce korelovala se standardní verzí MoCA. Byla zjištěna 80 % klasifikační přesnost pro rozlišení jedinců trpících Parkinsonovou chorobou s mírnou poruchou poznávání a kognitivně intaktních.

Studie 3 se zabývala stabilitou paměti SuperAgerů v průběhu 3 let. Bylo zjištěno, že fenotyp SuperAger není odolný vůči kognitivnímu poklesu.

Studie 4 byla česká normativní studie zkrácené formy Geriatrické škály deprese – GDS-15. Bylo zjištěno, že GDS-A5 není významně ovlivněna věkem, pohlavím ani vzděláním, vliv nemá ani rodinný stav.

Celkově hodnotím disertační práci jako velmi zdařilou a smysluplnou. Bližší poznání zdravého stárnutí nám pomůže najít vlivy, které na zdravé stárnutí působí negativně, a také cestu, jak se těmto negativním vlivům především preventivně, ale i terapeuticky postavit. Velmi užitečné je také ověření zkrácených, screeningových verzí hodnotících škál. Tyto zkrácené verze naleznou uplatnění především ve vyhledávání kognitivních poruch i deprese v široké populaci vyššího věku.

Doporučuji přijetí disertační práce Mgr. Markéty Červenkové k obhajobě a udělení titulu Ph.D.

Doc. MUDr. Roman Jirák, CSc

Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN Praha

29.9.2021